

TADBIRKORLIK SOHASINI MALAKALI KADRLAR BILAN TA'MINLASHNING ASOSIY YO'NALISHLARI

Sodiqova Nigora To'rayevna

“Iqtisodiyot” kafedrası o'qituvchisi Osiyo xalqaro universiteti

nigorasadykova667@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.10467329>

Annotatsiya. Ushbu maqolada mamlakatimizda kichik va o'rta biznesning rivojlanishiga to'sqinlik qilayotgan sabablardan biri tadbirkorlarning o'z kasbiy mahoratining yetarli emasligidir, bu esa mazkur faoliyat sohasi uchun kadrlar tayyorlash muammosini tahlil qilingan. Kichik va o'rta biznes uchun kadrlar tayyorlash muammolarini o'rganish ilmiy abstraksiya, qiyosiy va mantiqiy tahlil va sintez, strukturaviy-darajaviy yondashuv kabi umumiy ilmiy uslub va usullardan foydalangan holda amalga oshiriladi.

Kalit so'zlar: Biznes, kadrlar, kichik tadbirkorlik, tadqiqot, korxonalar, ichki yalpi mahsulot, inqiroz, biznes aloqa, strategiya, kadr, menejment, marketing innavatsion biznes, infratuzilma, mintaqaviy daraja, reklama, konsalting xizmati, integrasiya, investitsiya loyihalari.

THE MAIN DIRECTIONS OF PROVIDING THE BUSINESS SECTOR WITH QUALIFIED PERSONNEL

Abstract. In this article, one of the reasons that hinders the development of small and medium-sized businesses in our country is the lack of professional skills of entrepreneurs, which analyzed the problem of personnel training for this field of activity. The problems of personnel training for small and medium-sized businesses are analyzed. Learning is carried out using general scientific methods and methods, such as scientific abstraction, comparative and logical analysis and synthesis, structural-level approach.

Keywords: Business, personnel, small business, research, enterprise, gross domestic product, crisis, business communication, strategy, personnel, management, marketing, innovative business, infrastructure, regional level, advertising, consulting service, integration, investment projects.

ОСНОВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОГО СЕКТОРА КВАЛИФИЦИРОВАННЫМИ КАДРАМИ

Аннотация. В данной статье раскрывается развитие малого и среднего бизнеса в нашей стране, является недостаточная профессиональная квалификация предпринимателей, что делает более актуальной проблему подготовки кадров для данной сферы деятельности. Изучение проблем подготовки кадров для малого и среднего бизнеса осуществляется с использованием общенаучных методов и методов, таких как научная абстракция, сравнительно-логический анализ и синтез, структурно-уровневый подход.

Ключевые слова: Бизнес, персонал, малый бизнес, исследования, предприятие, валовой внутренний продукт, кризис, деловое общение, стратегия, персонал, менеджмент, маркетинг, инновационный бизнес, инфраструктура, региональный уровень, реклама, консалтинговые услуги, интеграция, инвестиционные проекты.

Kichik va o'rta biznesning pandemiya tufayli yuzaga kelgan inqirozdan chiqishi tadbirkorlardan o'z ahvoli va rivojlanish imkoniyatlarini qayta ko'rib chiqishni talab qiladi.

Hozirgi vaqtda olimlar va amaliyotchilar kichik va o'rta biznes uchun inqirozni bartaraf etish bo'yicha juda ko'p sonli tavsiyalarni ishlab chiqdilar. Bularga moliyaviy holatni baholash, xarajatlarni nazorat qilish, biznes-jarayonlarni tekshirish, qo'shimcha daromad izlash, biznes aloqalarini qayta ko'rib chiqish va boshqalar kiradi. Bu tavsiyalarni amalga oshirish tadbirkorlardan ma'lum bilim, ko'nikma va malakalarga ega bo'lishni talab qiladi. Sotsiologik so'rovlarga ko'ra, O'zbekistondagi tadbirkorlarning aksariyati (54%) texnik ma'lumotga ega, bu ularga biznesning dolzarb muammolari va vazifalarini muvaffaqiyatli hal qilish imkonini beradi.

Biroq, bu ta'lim korxonangizning rivojlanish strategiyasini to'g'ri aniqlash uchun etarli emas: tashqi va ichki muhitning barcha omillarini, kuchli va zaif tomonlarini, imkoniyatlar va tahdidlarni hisobga olish.

Bundan tashqari, kichik va o'rta biznesni kadrlar bilan ta'minlashda ham muammolar mavjud. Butun jamoat tomonidan kichik va o'rta biznes rahbarlari o'rtasida o'tkazilgan so'rov natijalariga ko'ra, ularning atigi 30% ga yaqini kadrlarni tanlash va yollash bilan bog'liq muammolarga duch kelmaydi. Mutaxassislarining hisob-kitoblariga ko'ra, har yili 600 mingga yaqin kishi kichik biznes sohasi uchun o'qitilishi va qayta tayyorlanishi zarur¹. Adabiy manbalarni o'rganish muallifga kichik va o'rta biznesning rivojlanishiga to'sqinlik qilayotgan kadrlar tayyorlash sohasida tadqiqotchilar tomonidan aniqlangan muammolarni quyidagi guruhlariga tizimlashtirish imkonini berdi.

- o'rta va oliy kasb-hunar ta'limi muassasalari tomonidan tadbirkorlik bo'yicha amalga oshirilayotgan ta'lim dasturlari sonining etarli emasligi;

- ta'lim muassasalari tomonidan bitiruvchilarning kasbiy tayyorgarligi darajasi va zamonaviy innovatsion iqtisodiyot ehtiyojlari o'rtasidagi nomuvofiqlik;

- kichik va o'rta biznes rahbarlari o'rtasida iqtisodiyot, menejment, huquq, marketing va hokozolar bo'yicha asosiy vakolatlarining yetarli darajada rivojlanmaganligi.

- ta'lim muassasalari bitiruvchilarining amaliy tayyorgarligi yetarli emasligi, bu ularning kasbiy jihatdan tez moslashishini qiyinlashtiradi².

Yuqoridagilardan tashqari, ko'rib chiqilayotgan muammolar qatorida kichik va o'rta biznes sohasida, shu jumladan innovatsion biznesda yoshlar bandligining past ulushi ham ko'rib chiqilmoqda chunki bu yoshlar, ayniqsa, kasb-hunar ta'limi muassasalari bitiruvchilari. yangi bilimlarning tashuvchilari.

Hozirgi vaqtda O'zbekistonda mintaqaviy darajada kichik va o'rta biznes uchun kadrlar tayyorlash tizimini yaratish jarayoni davom etmoqda. Bunday tizim qo'shimcha ish o'rinlari yaratish uchun zarur shart-sharoit yaratishi, bu orqali mamlakatimiz ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyoti darajasini oshirishga xizmat qilayotgani muhim ahamiyatga ega. Har bir hududda tegishli infratuzilmasiz kichik va o'rta biznes uchun samarali kadrlar tayyorlash tizimini yaratish mumkin emas.

¹ 1 Iqtisodiyot va Huquq Akademiyasining Axborotnomasi. - 2020 yil - 4-3-son. - B. 405-417

² Zamaletdinova R.R. Maliy biznes v zarubejnyx stranax // J. Vestnik nauki. – M.: 2020. -№5 (26). T. 4. – S. 20. 2. Chepurenko A.Yu. Predprinimatelstvo kak sfera sotsialnyx issledovaniy: rossiya i mejdunarodnyy.

- kichik va o'rta biznes uchun kadrlar tayyorlash sohasida ta'lim siyosatini ishlab chiqadigan va amalga oshiruvchi ixtisoslashtirilgan hududiy davlat organlari;
- kichik va o'rta biznes sub'yektlarining malakali kadrlarga bo'lgan ehtiyojini qondiradigan davlat va nodavlat ta'lim muassasalari; (1-jadval)

Kichik va o'rta biznes uchun kadrlar tayyorlash infratuzilmasi

Tadbirkor	Menejer	Biznesmen
Asosiy sifat – yangilik va g'oyalarni amalga oshiris	Asosiy sifat – tugallangan jarayonni boshqarish	Asosiy sifat – egalik qilgan biznes
O'ziga tegishli bo'lgan biznesni tashkil qilgan (to'liq yoki qisman) va uni boshqaradi (majburiy)	Biznesni yaratmagan, unga egalik qilmaydi, korxonada faoliyatini barcha bosqichlarda nazorat qilmaydi	Innovator emas
Yangi jarayonlarni shakllantiradi (boshqaruv darajalarini yaratadi)	Qanday qilishni biladi	Tayyor jarayonlarga xizmat qiladi, lekin yangilarini ixtiro qilmaydi
Nima qilishni va qanday qilishni biladi	G'oyalarni yarata olmaydi va yaratmasligi kerak	

Avvalo, yoshlarni tadbirkorlikka o'rgatish kerak. Aynan u mamlakat kelajagini belgilaydi, shuning uchun kasb-hunar ta'limi tizimi bitiruvchilari innovatsion loyihalar, dasturlar, innovatsion

loyihalarning muvaffaqiyatli tashabbuskori va etakchisi bo'lishlari uchun zarur bo'lgan bilim, ko'nikma va shaxsiy fazilatlariga ega bo'lishi kerak. yoki o'z biznesining tashkilotchilari.

Talabalarning tadbirkorlik bo'yicha treningga bo'lgan ehtiyoji tomonidan o'tkazilgan O'zbekistonning 32 ta universitetlaridan 4,5 ming talaba o'rtasida o'tkazilgan so'rov natijalari bilan tasdiqlanadi. So'rovda ishtirok etayotgan talabalarning 30 foizdan ortig'i maktab vaqtida tadbirkorlik fanlarini o'zlashtirishga tayyor, bu bozor iqtisodiyoti rivojlangan mamlakatlardagidan 5 foizga yuqori. Shu bilan birga, shuni ta'kidlash kerakki, respondentlarning qariyb 60 foizi o'qish davomida ularga tadbirkorlik bilan bog'liq biron bir fan o'rgatilmaganligini ta'kidlagan. Talabalarning 40% i tanlagan fanlardan tadbirkorlik bo'yicha bitta fan taklif qilinganligini ta'kidladilar.

Uy xo'jaligi darajasida tadbirkorlar ko'pincha biznesmenlar, savdogarlar, menejerlar deb ataladi³. Ayni paytda, bu mutlaqo boshqa tushunchalar bo'lib, ularning har biri ma'lum xususiyatlar to'plami (jadval) bilan belgilanadi.

E.Omarovning ta'kidlashicha, tadbirkor, boshqaruvchi va ishbilarmonga xos fazilatlar har bir insonga tug'ilgandanoq xosdir. Bu xususiyatlarning qaysi biri ustunlik qilishini aniqlash va shunga mos ravishda rivojlantirish muhimdir⁴. Bu shuni ko'rsatadiki, tadbirkorlik bilan bog'liq bo'lgan turli dasturlar bo'yicha talabalar kontingentini shakllantirishda, birinchi navbatda (test, chuqur suhbat va boshqalar orqali) shaxsda tadbirkorning ustun tug'ma xususiyatlariga ega ekanligiga ishonch hosil qilish tavsiya etiladi. O'zbekiston hududlarida kichik va o'rta biznes uchun kadrlar tayyorlashning samarali tizimini yaratish, birinchi navbatda, tegishli infratuzilmani shakllantirishni talab qiladi, uning elementlari davlat hokimiyati va boshqaruvi organlarining ixtisoslashtirilgan bo'linmalari va turli tashkilotlardir. tadbirkorlik sohasida o'quv, konsalting va axborot xizmatlarini ko'rsatish.

Xorijiy tajribani o'rganib, "tadbirkorlik faoliyati asoslarini o'rganish maktab ta'limi bosqichida amalga oshirilishi kerak, deb hisoblaydilar. Kasbiy tayyorgarlik yoshlarni tadbirkorlik faoliyatiga tayyorlash (nazariy va amaliy), iqtisodiy savodxonlikni ta'minlash, tadbirkorlik faoliyatining elementar asoslarini bilish, unga tayyorlik, ushbu faoliyatning eng oddiy ko'nikmalariga ega bo'lish elementlarini o'z ichiga oladi"

Yoshlardan tashqari, maqsadli auditoriya - o'z biznesini yaratishni rejalashtirgan keksa odamlar, shuningdek, muvaffaqiyatli biznes yuritish uchun bilim va ko'nikmalarga ega bo'lmagan yangi boshlanuvchilar va tajribali tadbirkorlar.

Tadbirkor, menejer, ishbilarmonning o'ziga xos xususiyatlari

- 1) Har tomonlama o'qitishga yo'naltirilgan;
- 2) Tadbirkorlik faoliyatining ma'lum bir sohasida bilimlarni egallash yoki chuqurlashtirishni ta'minlash.

Hududlarda turli tadbirlar doirasida mutasaddilarning tadbirkorlar bilan o'tkazilayotgan uchrashuvlari kadrlar tayyorlash zarurligini aniqlashga xizmat qilmoqda. Belgilangan o'quv ehtiyojlariga muvofiq, o'quv dasturlari mazmuni ham shakllanishi kerak. Shu bilan birga, dastur

---

³

⁴ // <https://www.researchgate.net/publication/282847838>

ishlab chiquvchilari kadrlar tayyorlash predmetini, kichik biznes subyektlari faoliyatining xususiyatlarini, ularning sohaga yo'naltirilganligini to'liq va malakali aks ettirishi; o'quvchilarga o'z bilimlarining yetishmasligini hisobga olgan holda fanlarni tanlash orqali o'z ta'lim traektoriyasini mustaqil shakllantirish imkoniyatini berish. Kichik biznes rahbarlarining so'rovlari shuni ko'rsatadiki, o'quv dasturlari birinchi navbatda strategik rejalashtirishni o'z ichiga olishi kerak. Rivojlanish bosqichidagi kichik korxonalar uchun, shuningdek, katta moliyaviy qiyinchiliklarni boshdan kechirayotgan korxonalar uchun rivojlanish vektorini to'g'ri aniqlash uchun ularning kuchli va zaif tomonlarini aniqlash va raqobatdosh pozitsiyasini baholash juda muhimdir.

Bundan tashqari, dasturlarda mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishning real tendentsiyalari, jumladan, ob'ektiv global tendentsiya - raqamlashtirish, avvalgi tendentsiya - axborotlashtirishni hisobga olish kerak. Bundan kelib chiqqan holda, kadrlar tayyorlash kontseptsiyasi o'qitish metodikasi va o'quv jarayonini tashkil etishni o'zgaruvchan sharoit va ehtiyojlarga doimiy ravishda moslashtirishni ta'minlashi kerak.

“Qanday qilib o'rgatish kerak?” degan savolga javob. an'anaviy ma'ruza va o'quv materialini oddiy yodlash zamonaviy samarali ta'lim texnologiyalari bilan almashtirilishi kerakligidan kelib chiqadi, jumladan:

- bilimlarni o'zlashtirish va ko'nikmalarni shakllantirishni bir vaqtning o'zida ta'minlaydigan treninglar;

- biznes o'yinlari, odamlarning yangi tadbirkorlik g'oyalari va sxemalarini yaratish qobiliyatini rivojlantiruvchi amaliy tadqiqotlar;

- amaliy muammolar yoki muammolarni hal qilish ko'nikmalarini, jamoada ishlash, muloqot qilish, o'z hissasini va boshqa ishtirokchilarning guruh ishining natijasiga qo'shgan hissasini baholash qobiliyatini shakllantiradigan birgalikda o'rganish.

Nihoyat, “Kim o'qitishi kerak?” to'rtinchi savoliga javob izlash. bir qator mezonlar bo'yicha pedagog kadrlarni tanlash bilan bog'liq. Bu mezonlarga quyidagilar kiradi: fanni o'zlashtirish, mashg'ulot maqsadi va unga erishish yo'llarini aniq tushunish, maqsadli auditoriya tarkibi va xususiyatlarini aniq tushunish, tinglovchilarni o'ziga jalb qila olish va hokazo. o'z biznesini yaratish va uni muvaffaqiyatli rivojlantirishda ijobiy tajribaga ega bo'lgan haqiqiy tadbirkorlarni o'qituvchilik faoliyatiga jalb qilish.

- 1) kichik va o'rta biznes uchun kadrlar tayyorlash yoki ularning qo'shimcha kasbiy ta'limi uchun shart-sharoitlar yaratish;

- 2) kichik va o'rta biznes sub'ektlariga o'quv-uslubiy hamda ilmiy-uslubiy yordam ko'rsatish”.

Davlatning iqtisodiy rivojlanish vazirligi tomonidan hududlarda kichik va o'rta tadbirkorlik subyektlari hamda o'z biznesini tashkil etishni rejalashtirayotgan shaxslarni tayyorlashning tizimli tizimini yaratish, shuningdek, ta'lim dasturlari sifatini oshirish bo'yicha salmoqli ishlar amalga oshirilmoqda. Turli maqsadli guruhlarda (maktab o'quvchilari, 30 yoshgacha bo'lgan yoshlar, shu jumladan talabalar, ayollar, iste'fodagi harbiy xizmatchilar, ishsizlar, nogironlar va boshqalar) tayyorlash uchun vazirlik ta'lim dasturlarini tanlaydi. 2019-yilda taqdim etilgan 724 ta dasturdan 203 tasi 16 soatdan ortiq davomiylik bilan tanlab olindi.

Taqdim etilgan dasturlar tahlili natijasida seminar, trening va mahorat saboqlari tarzida amalga oshirilgan 40 dan sal ortiq qisqa muddatli dasturlar tavsiya tariqasida hududlarga yuborildi.

Jumladan: “Start-ap loyihasini ishlab chiqish va investorlar bilan o‘zaro hamkorlik”, “Innovatsion biznes-navigator (tezlatkich)”, “Ishbilarmonlik kommunikatsiyalarini boshqarish”, “Biznes o‘shining 5 nuqtasi” va boshqalar. O‘quv dasturlari ro‘yxati mintaqaga qarab farq qiladi va qoida tariqasida, yangi boshlanuvchilar va mavjud tadbirkorlarga mo‘ljallangan dasturlarni o‘z ichiga oladi.

Dasturlarni amalga oshirish ikki usulda - dasturlarni ishlab chiquvchilarning o‘zlari yoki shu maqsadda maxsus tayyorlangan trenerlar tomonidan amalga oshiriladi.

Treningdan o‘tgan dastur ishtirokchilari o‘rtasida ularni amalga oshirish sifati bo‘yicha so‘rov natijalariga ko‘ra, dasturlar va trenerlarni akkreditatsiya qilish va akkreditatsiyadan chiqarish to‘g‘risida qaror qabul qilish mumkin.

Bundan tashqari, Iqtisodiy rivojlanish vazirligi muayyan hududda talabga ega bo‘lgan o‘quv dasturlarini amalga oshirish uchun trenerlar tayyorlash bilan shug‘ullanadi. Potensial trenerlarni tayyorlash uchun nomzodlar (Rossiya Federatsiyasining har bir sub‘ektidan o‘rtacha uch kishi) onlayn malaka testi natijalariga ko‘ra tanlanadi.

Kichik va o‘rta biznes uchun kadrlar tayyorlash muammolarini o‘rganish shuni ko‘rsatdiki, ko‘pchilik ish boshlagan tadbirkorlarda, birinchi navbatda, menejment, marketing va moliya sohalarida bilim va amaliy ko‘nikmalar yetishmaydi. Ushbu kamchilikni to‘ldirishning uchta usuli mavjud:

- ish jarayonida o‘z tajribasini to‘plash;
- ta‘lim muassasasi devorlarida o‘qituvchi bilan aloqada bo‘lgan seminarlar, treninglar, boshqa turdagi dasturlarda o‘qitilishi;
- onlayn kurslarda qatnashish.

Birinchi usul birinchi qarashda xarajatlarni talab qilmaydi. Lekin bu zohiriy afzallik vaqt yo‘qotish bilan to‘la, va shuning uchun yo‘qotilgan foyda; xatolar, ularning narxi ba‘zan qo‘shimcha o‘qitish narxidan sezilarli darajada oshadi.

Ikkinchi yo‘l, o‘qitish xarajatlaridan tashqari, ish vaqtini yo‘qotish bilan bog‘liq. Biroq, u bir qator ish bilarmonlik fazilatlarini (shu jumladan, jamoada ishlash qobiliyatini) shakllantirish va rivojlantirishda eng samarali hisoblanadi.

Uchinchi usulning aniq afzalliklari - kirishning qulayligi, vaqt va pulni tejash (xuddi shu dastur uchun onlayn ta‘lim an‘anaviyga qaraganda ancha arzon); an‘anaviy ta‘limda darslarni o‘tkazib yuborishda qiyin bo‘lgan o‘quv (ma‘ruza) materiallaridan doimiy foydalanish. Onlayn ta‘limning kamchiliklari orasida o‘qituvchi bilan to‘g‘ridan-to‘g‘ri aloqaning yo‘qligi, talabalarning o‘zini o‘zi tashkil qilishning talab qilinadigan yuqori darajasi kiradi. Onlayn ta‘limning so‘nggi kamchiligining ta‘sirini minimallashtirish uchun uning tashkilotchilari ba‘zi hollarda tugallangan vazifalarni, joriy natijalarni va maslahatlarni muhokama qilish uchun o‘qituvchi bilan shaxsiy uchrashuvlarni o‘z ichiga olgan hibrid o‘quv dasturlarini qo‘llashadi.

Deyarli barcha ta‘lim loyihalari zamonaviy interaktiv ta‘lim texnologiyalaridan, jumladan treninglar, mavzuli mahorat darslari, biznes aloqalari, qo‘shma tadbirlar, tugallangan loyihalar taqdimoti va “yangi g‘oyalar” muhokamasini o‘z ichiga oladi.

Loyihalarni amalga oshirishda mamlakatimizning eng yaxshi mutaxassislari, muvaffaqiyatli faoliyat yuritayotgan tadbirkorlar jalb etilgan.

1) tadbirkorlik faoliyati qobiliyatini namoyon etadigan va o'z biznesini yaratishni xohlaydigan talabalarni, buning uchun zarur bo'lgan bilim va malakalarni shakllantirish;

2) mavjud tadbirkorlarni tayyorlash.

Birinchi muammoni hal qilish ikki bosqichda amalga oshiriladi. Birinchi bosqichda talabalar "Biznesning pin kodi" biznes o'yinida ishtirok etishga taklif qilinadi. Ushbu o'yin natijasida talabalar tadbirkorlik bo'yicha qo'shimcha ta'lim olishlari kerakmi va ularning individual ta'lim traektoriyasini tadbirkorlik bo'limi bilan bog'lash kerakmi yoki yo'qmi degan tushunchaga ega bo'ladilar.

Tadbirkorlik sohasida bilim va ko'nikmalarga ega bo'lish zarurligini anglagan talabalar kafedrada 4 semestrda mo'ljallangan, 4 ta selektiv fanni o'z ichiga olgan dastur bo'yicha to'liq ta'lim kursini o'qiydilar.

Birinchi ikkita fan ("Biznes va martaba psixologiyasi" va "Shaxsiy samaradorlik") muvaffaqiyatli shaxsning fundamental kompetentsiyalarini shakllantirishga qaratilgan.

Agar ushbu fanlarni o'rganish jarayonida talaba tadbirkorlik sohasida qo'shimcha ta'lim olish zarurligiga ishonch hosil qilsa, u kafedrada o'qishni davom ettiradi va yana ikkita tanlov fanini o'zlashtiradi:

– "Tadbirkorlik asoslari", o'z biznesingizni tashkil etishning barcha jihatlarini (biznes g'oyasini izlash va shakllantirishdan tortib, kadrlar, marketing, savdo, moliya, biznes jarayonlarini boshqarishgacha) ochib beradi;

- Olingan bilimlarni chuqurlashtirish, biznesni rivojlantirish strategiyasi va uning elementlarini ishlab chiqish ko'nikmalarini shakllantirishga qaratilgan "Biznesni rivojlantirish".

Ta'kidlash joizki, ushbu o'quv dasturini amalga oshirishda ishtirok etayotgan barcha o'qituvchilar faol, muvaffaqiyatli tadbirkorlar bo'lib, ular o'z bilim va tajribasi bilan o'rtoqlashishga tayyor.

Talabalarni tadbirkorlik faoliyatiga tayyorlash tizimining elementlarini amalga oshirishni ko'rib chiqing: o'qish joyi (qayerda o'qitish kerak?), maqsadli auditoriya (kimni o'qitish kerak?), o'quv dasturi (nima o'rgatish kerak?), o'qitish texnologiyasi ta'lim (qanday qilib o'qitish kerak?) va o'qituvchilar jamoasi (kim o'qitadi?).

Birinchi element haqidagi savolga javob juda oddiy - TIUni o'rganish joyi.

"Kimni o'qitish kerak" degan savolga javob berishda ikkita maqsadli auditoriyani ajratib ko'rsatish kerak:

– yoshlar tashabbuslari markazi;

– talabalar innovatsion platformasi;

- loyihaga asoslangan ta'limning ta'lim dasturlari.

O'quv dasturlari (nima o'rgatish kerak?) maqsadli auditoriyaga bog'liq. Birinchi maqsadli auditoriya uchun "Texnologik tadbirkorlik" fanini o'rganish ma'ruza va amaliy mashg'ulotlarni o'z ichiga oladi.

Yoshlar tashabbuslari markazi ishtirokchilari uchun o'quv dasturlari g'oyalarni ishlab chiqish, hamkorlik qilish va tezlashtirish, o'zaro baholash va loyihalarni amalga oshirishga qaratilgan.

Talabalar innovatsion platformasi ishtirokchilarini o'qitishdan maqsad ularga biznes g'oyalarni ishlab chiqish, biznes modelini shakllantirish, loyiha bozorini baholash, loyihani ekspertlarga taqdim etish va Soft Skillsni rivojlantirishga o'rgatishdir.

Loyiha asosidagi ta'lim dasturlari (bakalavriat va magistratura) bo'yicha o'qiyotgan talabalarni tayyorlash ularning tadbirkorlik va innovatsion faoliyatga nazariy va amaliy singishlarini ta'minlashga qaratilgan. O'quv moduli nuqtai nazaridan o'qitish "Tadbirkorlik fikrlash", "Tadbirkorlik vakolatlari", "Biznesni rejalashtirish", "Texnologik tadbirkorlik" kabi fanlar doirasida talabalarda tadbirkorlik qobiliyatlarini rivojlantirishga qaratilgan.

Qo'llaniladigan ta'lim texnologiyalarining xilma-xilligi ham maqsadli auditoriyaga bog'liq. "Engineering StartUp" transformatsion loyihasi ishtirokchilariga o'quv va darsdan tashqari mashg'ulotlar jarayonida o'quv faoliyatining eng keng doirasi taklif etiladi. Ular orasida: ma'ruzalar, master-klasslar (jumladan, g'oyalarni yaratish), ekspert sessiyalari, tarmoq, DEMO SIP o'yini, biznes hafta oxiri, ideathon, hackathon, makerthon va boshqalar.

"Kim o'qitadi?" Degan savolga javob berayotganda. TIUning kunduzgi o'qituvchilarini, qoida tariqasida, tadbirkorlik faoliyatida tajribaga ega bo'lgan o'qituvchilarni sanab o'tish kerak; Talabalarga tadbirkorlikni o'rgatish natijasi quyidagicha bo'lishi mumkin:

- 1) biznes g'oyalar - kelajak biznes kontsepsiyasini ishlab chiqish;
- 2) biznes-loyiha - kelajakdagi biznesning tizimli tavsifi va uni amalga oshirish bo'yicha harakatlar rejasi;
- 3) startup - kengaytiriladigan biznes modelini izlash va joriy etish sohasida faoliyatni amalga oshiruvchi vaqtinchalik tuzilmani (biznes loyihasi va jamoasi) yaratish.

Belgilangan yakuniy natijalar loyiha va g'oyalar tanloviga taqdim etiladi.

O'zbekiston hududlarida kichik va o'rta biznes uchun kadrlar tayyorlashning samarali tizimini yaratish, birinchi navbatda, tegishli infratuzilmani shakllantirishni talab qiladi, uning elementlari davlat hokimiyati va boshqaruvi organlarining ixtisoslashtirilgan bo'linmalari va turli tashkilotlardir. tadbirkorlik sohasida o'quv, konsalting va axborot xizmatlarini ko'rsatish. Ta'lim dasturlarini amalga oshiruvchi infratuzilma elementlari maqsadli auditoriyani, o'quv dasturlari mazmunini, ta'lim texnologiyalarini, o'qituvchilar tarkibini mehnat bozori ehtiyojlariga qat'iy muvofiq ravishda belgilashi kerak.

REFERENCES

1. Zamaletdinova R.R. Maliy biznes v zarubejnyx stranax // J. Vestnik nauki. – M.: 2020. -№5 (26). T. 4. – S. 20.
2. Chepurenko A.Yu. Predprinimatelstvo kak sfera sotsialnyx issledovaniy: Rossiya i mejdunarodnyy opyt // https://www.researchgate.net/publication/282847838_Predprinimatelstvo_kak_sfera_socialnyh_issledovaniy_rossia_i_mezdunarodnyj_opyt.
3. Shayxutdinova G.F., Oхotnikova L.V. Zarubejnyy opyt podgotovki predprinimateley // J. Vestnik Irkutskogo gosudarstvennogo texnicheskogo universiteta. – Irkutsk: 2014. - № 1. – S. 37
4. Shadiyev, A. K. (2023). Stages of Development of The Digital Economy in Uzbekistan and Future Plans. Best Journal of Innovation in Science, Research and Development, 2(12), 333-340.

5. Shadiyev, A. (2022). O 'QUV EKSKURSIYASI-TURIZMNI O 'QITISHNING INNOVATSION USULI SIFATIDA. ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz), 13(13).
6. Базарова, М. С., Шарипова, М., & Нуруллоев, О. (2021). "РАҚАМЛИ ИҚТИСОДИЁТ" ДА АҲОЛИНИНГ ИШ БИЛАН БАНДЛИГИ ХУСУСИЯТЛАРИ. САМАРҚАНД ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ, 482.
7. Bazarova, M. S. (2022). FACTORS THAT ENSURE THE SUCCESSFUL IMPLEMENTATION OF A SYSTEM OF KEY PERFORMANCE INDICATORS IN THE FIELD OF HIGHER EDUCATION. *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, 10(11), 582-586.
8. Bahodirovich, K. B. (2023). EVOLUTION OF THE AUDITING PROFESSION IN THE SMART MACHINE AGE. *Gospodarka i Innowacje.*, 41, 450-454.
9. Khalilov Bahromjon Bahodirovich. (2023). The International Financial Reporting Standards (IFRS) Mean to Businesses and Investors in Uzbekistan. *Miasto Przyszłości*, 42, 746–750.
10. Raxmonqulova, N. (2023). DEVELOPMENT STRATEGY IN THE DEVELOPMENT OF THE REGIONAL ECONOMY. *Modern Science and Research*, 2(12), 301-305.
11. Abdulloev, A. J., & Rakhmankulova, N. O. THEORETICAL ASPECTS OF THE INNOVATIVE ENTREPRENEURSHIP CONCEPT.
12. Sh, Y. D., & Rakhmanqulova, N. O. (2021). XUSUSIY SHERIKCHILIK VA TURIZM KLASTERI SOHASIDAGI TADBIRKORLIK RIVOJIDA DAVLATNING O'RNI. BARQARORLIK VA YETAKCHI TADQIQOTLAR ONLAYN ILMIY JURNALI, 1(2), 73-76.
13. Явмутов, Д. Ш., & Рахманкулова, Н. О. (2021). РОЛЬ ОБРАЗОВАНИЯ В РАЗВИТИИ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА. ТА'ЛИМ VA RIVOJLANISH TAHLILI ONLAYN ILMIY JURNALI, 1(2), 23-28.
14. Рахманкулова, Н. (2023). РОЛЬ ИНВЕСТИЦИЙ В РЕГИОНАЛЬНОМ ЭКОНОМИЧЕСКОМ РАЗВИТИИ. *Gospodarka i Innowacje.*, 36, 168-170.
15. Sodiqova, N. (2023). A POLITICAL ECONOMY ANALYSIS OF ECONOMIC SECURITY. *Modern Science and Research*, 2(12), 559–568.
16. To'rayevna, S. N. (2023). DEMOKRATIYA VA IQTISODIYOT O'RTASIDAGI MUNOSABAT" SIYOSIY SHAXS" NAZARIDAN. *Gospodarka i Innowacje.*, 42, 387-394.
17. To'rayevna, S. N. (2023). YETAKCHILIK USLUBI SIFATIDA MURABIYOTDAN FOYDALANISH MENEJERLARNI TAYYORLASH. *Gospodarka i Innowacje.*, 42, 399-408.
18. Toshov, M. (2023). FORMATION OF PRINCIPLES HR (HUMAN RESOURCE) BASED ON KEY INDICATORS (KPI). *Modern Science and Research*, 2(12), 477–482.
19. Toshov, M. (2023). CREATIVE ECONOMY: ESSENCE AND STRUCTURE. *Modern Science and Research*, 2(12), 499-505.
20. Toshov, M. (2023). HR BOSHQARMASIDA KPI TIZIMI. *Modern Science and Research*, 2(12), 470–476.
21. Очиллов, Ш. Б., & Жумаева, З. К. (2017). Основные направления развития инноваций в республике Узбекистан. *Инновационное развитие*, (6), 45-47.

22. Жумаева, З. К., & Тошев, Ф. З. (2017). Пути дальнейшего совершенствования привлечения прямых иностранных инвестиций в экономику Узбекистана. *Инновационное развитие*, (4), 66-68.
23. Akbarovna, N. N. (2023). BULUTLI HISOBLASH TEXNOLOGIYALARINING IQTISODIYOTDA TURGAN ORNI. *Gospodarka i Innowacje.*, 42, 517-520.
24. Nargiza , N. . (2023). THE ROLE OF PROPERTY RELATIONS IN SOCIETY. *Modern Science and Research*, 2(12), 889–893.
25. Ibodulloyevich, I. E. (2023). DAVLAT BUDJETI DAROMADLARINI TAQSIMLANISHINI TAKOMILLASHTIRISH. *Gospodarka i Innowacje.*, 41, 321-325.
26. Ibodulloyevich, I. E. (2023). KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNI YANADA RIVOJLANTIRISH UCHUN QULAY ISHBILARMONLIK MUHITINI SHAKLLANTIRISH. *Gospodarka i Innowacje.*, 42, 481-484.
27. Ikromov , E. (2023). REGULATION OF BUSINESS ACTIVITY IS SIMPLIFIED. *Modern Science and Research*, 2(12), 1107–1111.
28. Jumayeva, Z. (2023). BASICS OF NATIONAL ECONOMIC DEVELOPMENT. *Modern Science and Research*, 2(12), 296–300.
29. Bustonovna, J. Z. (2023). PECULIARITIES OF THE AGRICULTURAL ECONOMY IN THE COUNTRIES OF THE EUROPEAN UNION. *Finland International Scientific Journal of Education, Social Science & Humanities*, 11(5), 1256-1260.
30. Abidovna, A. S. (2023). MONTE CARLO MODELING AND ITS PECULIARITIES IN THE IMPLEMENTATION OF MARKETING ANALYSIS IN THE ACTIVITIES OF THE ENTERPRISE. *Gospodarka i Innowacje.*, 42, 375-380.
31. Abidovna, A. S. (2023). PRIORITY DIRECTIONS OF ANALYSIS OF CHANNELS OF PROMOTION OF THE MAIN ACTIVITY OF THE ENTERPRISE AND SEPARATE COMMUNICATION PROGRAMS. *Gospodarka i Innowacje.*, 42, 369-374.